

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ФОРМУВАННІ МИСТЕЦЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Однією з актуальних проблем розвитку українського суспільства є побудова системи безперервної освіти. Вона зумовлена необхідністю створити умови для переходу дитини з дитячого садка в школу. Це є важливим етапом життя дитини, яке пов'язане не лише зі зміною середовища, а й з відповідними процесами самоусвідомлення, у зіткненні з новими проблемами, відкриття у собі нових творчих можливостей. Усе це можливе за дотримання принципу наступності дошкільної та початкової освіти. Стаття присвячена проблемі перспективності і наступності в навчанні дошкільників та молодших школярів у формуванні мистецьких компетенцій.

Ключові слова: безперервність, перспективність, наступність, компетентність, мистецька компетентність, компетенція.

Нововведення сучасного освітнього простору, реформування системи середньої загальноосвітньої школи, визнання обов'язкової дошкільної освіти для дітей п'ятирічного віку вимагають пошуку нових підходів до вирішення головних комплексних психолого-педагогічних завдань, одним із яких є забезпечення безперервності здобуття освіти.

Реалізація принципу безперервності освіти має починатися із забезпечення між першими її сходинками: дошкільною та початковою ланками

За визначенням Д. Ельконіна, дошкільний і молодший шкільний вік – це один період розвитку, що називається «дитинство». Вихователь і вчитель початкової школи також мають багато спільного, тому, що у них спільне ім'я – ПЕДАГОГ.

Реалізація наступності між дошкільною та початковою ланками освіти передусім має орієнтуватися на усунення суперечок між запитами школи, амбіційними завищеними вимогами окремих батьків щодо підготовки їхніх дітей та необхідністю враховувати специфіку дошкільної освіти. Як показує практика, на сьогоднішній день відсутній цілісний, системний підхід до реалізації наступності, який би задовольняв потреби обох ланок: і дошкільної, і початкової.

Сучасне бачення розв'язання проблеми наступності має полягати у створенні умов для реалізації в освітньому процесі дошкільного навчального закладу і початкової школи єдиної, динамічної, перспективної системи особистісного творчого зростання дитини.

Зміст дошкільної та початкової ланок освіти знаходить своє відображення у державних стандартах і програмах відповідних галузей.

Зокрема оновлений зміст дошкільної освіти відтворено у Базовому компоненті дошкільної освіти України, який містить норми і положення, що визначають орієнтовні вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті.

Відповідно до головних засад цього документа, сутність сучасної дошкільної освіти має полягати у забезпеченні всебічного і повноцінного розвитку дитини 6-7 років. Однією з головних умов оптимізації освітнього процесу в Базовому компоненті визначається забезпечення наступності в діяльності дошкільної та початкової шкільної ланок освіти щодо реалізації особистісно-орієнтованої моделі виховання і навчання. В даному документі визначено, «за основні пріоритети життєву компетентність та морально-духовний розвиток дошкільника» Згідно з положенням пріоритети змінюються «Якщо традиційною метою занять було навчити передати знання і вміння з того чи іншого предмета, то тепер мета стає глобальнішою – допомогти дошкільнику опанувати складну науку життя, набути компетентності у різних його сферах»(ст. 27)

Зміст початкової шкільної освіти викладено в Державному стандарті загальної освіти, розробленому відповідно до пізнавальних можливостей дітей молодшого шкільного віку. Він передбачає всебічний розвиток та виховання особистості через формування у учнів бажання і вміння вчитися.

У Державному стандарті початкової загальної освіти та Базовому компоненті дошкільної освіти багато спільного, зокрема, посилено роль розвивальних завдань дошкільної й початкової ланок освіти та формування у дітей певних життєвих компетенцій.

Базова програма розвитку дитини «Я у світі» дає таке визначення:

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – інтегральна характеристика розвитку особистості, основним показником якої є оптимальний для віку ступінь сформованості провідної діяльності, всіх форм активності та базових якостей.

КОМПЕТЕНЦІЯ – загальні здібності набуті у процесі навчання, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, які цілісно реалізуються на практиці.

МИСТЕЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – здатність до пізнання і практичної діяльності у певному виді мистецтва.

Отже, компетентність – це особиста якість, а компетенція – коло питань, за якими зазначена якість характеризується.

При підготовці спеціалістів в галузі дошкільної та початкової освіти ми спираємося на завдання чинних програм, якими користуються працівники дитячих навчальних закладів. Відповідно до листа МОН України від 26.06.2014 р. № 1/9-341 «Організація роботи в ДНЗ» однією з пріоритетних ліній проходить питання забезпечення наступності в реалізації завдань духовного, патріотичного виховання між дошкільною та початковою ланками освіти.

Згідно інструкційно-методичних рекомендацій даного листа визначено перелік програм, які рекомендовано до використання в освітній діяльності ДНЗ на 2014-2015 навчальний рік. Це програми «Впевнений старт», «Дитина» (нова редакція), «Дитина в дошкільні роки», «Я у Світі» (нова редакція),

«Українське дошкілля», «Соняшник».

Програми «Дитина» та «Українське дошкілля» охоплюють навчанням і вихованням дітей від 3-7 років, так як з тих чи інших причин батьки мають право віддавати дітей в школу не з 6, а з 7 років. Діти, які залишаються в ДНЗ ще на один рік не повинні дублювати програму старшої групи, вихователь повинна працювати з такими дітьми за програмою підготовчої групи.

Всі інші програми розраховані для дітей до 6 років.

У зв'язку з прийняттям закону України від 06.07.2010 №2442-VI «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» розробленням Державної цільової програми розвитку

дошкільної освіти на період до 2017 року, постала проблема надання обов'язкової дошкільної освіти всім дітям, які досягли 5-річного віку. Програма розвитку дітей дошкільного віку «Впевнений старт» пропонує орієнтири змістового наповнення освітньої роботи з дітьми, націлює на особистісний розвиток дітей та робить окремий акцент на ігровій діяльності- провідному виді діяльності для всього дошкільного дитинства.

Про це говорив видатний педагог В.О. Сухомлинський: « Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово і не збентежує лавиною переживань»

Педагогічні колективи дошкільних навчальних закладів самостійно обирають та затверджують на педраді програму, чи ряд програм, які б якомога краще могли б забезпечити реалізацію програмових завдань. Найбільш поширеними програмами рекомендованими МОН України , які використовують педколективи нашого міста є програми « Дитина», «Дитина в дошкільні роки», Базова програма розвитку дитини « Я у Світі», «Українське дошкілля».

В дошкільних програмах значна роль відводиться предметам естетичного циклу зокрема образотворчому мистецтву. І в школі , і в дитячому садку на заняттях з образотворчого мистецтва розглядаються три основні проблеми: образотворча, технічна, виховна.

В кожному мікрорайоні міста є базові школи, куди поступають на навчання більшість дітей з певного дитячого садка. Тому педагогічні колективи ДНЗ та початкової школи працюють в тісній співпраці по формуванню у дітей компетенцій в мистецькій діяльності. Проаналізувавши чинні програми виховання та розвитку дітей в дошкільних закладах та програму школи ми дійшли до висновку, що в програмах спостерігається наступність. В дитячому садку формуються первинні мистецькі компетенції, а програма початкової школи включає завдання, які передбачають подальше удосконалення та розширення компетенцій на основі вже сформованих в дошкільному віці.

Розглянемо основні мистецькі компетенції дітей за чинними програмами «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», Базова програма розвитку дитини « Я у Світі». « Впевнений старт».

МАЛЮВАННЯ розрізняє жанри живопису, виражальні засоби художнього зображення; емоційно реагує на художній образ у творах образотворчого мистецтва; знаходить різноманітні композиційні рішення; виділяє головне в малюнку; створює живописні композиції; передає особливості художніх образів героїв, деталей одягу, предметів побуту в залежності від сюжету; самостійно добирає способи зображення, використовує виразні засоби; створює художній образ, інтегруючи різні способи зображення для передачі окремих характеристик.

ЛІПЛЕННЯ створює образ у ліпленні, передає характерні особливості тварин, людей; надає фігуркам виразності; володіє технічними способами і прийомами ліплення; використовує природний і допоміжний матеріал; планує свою діяльність під час виконання сюжетних і декоративних робіт; знаходить композиційні рішення в індивідуальних і колективних роботах; створює образи, скульптурні групи за власним задумом.

АПЛІКАЦІЯ уміє виконувати предметну, сюжетну аплікацію; володіє способами вирізання та прикріплення; складає декоративно-орнаментовані композиції на різних

площинах за формою; бере участь у колективній роботі; використовує аплікацію для оформлення; послідовно виконує етапи роботи, економно використовує матеріал

КОНСТРУЮВАННЯ уміє складати папір навпіл, ділити квадратний аркуш на 16 однакових частин; складає смужку паперу гармошкою, квадратні форми по діагоналі, коло по діаметру, склеює конус; робить нескладні іграшки з поролону; виготовляє різні фігурки з паперових циліндрів, об'єднує їх у композиціях.

Програма з образотворчого мистецтва першокласників передбачає наступні компетенції:

ОБРАЗОТВОРЧА ЛІНІЯ. Мати уявлення про мову образотворчого мистецтва, його види, жанри; взаємозв'язок з іншими видами мистецтва; художні традиції рідного краю. Розуміти особливості виражальних засобів образотворчого мистецтва, його значення у житті людей. Уміти інтерпретувати зміст творів образотворчого мистецтва, втілювати власні почуття та думки у практичній художній діяльності. Застосовувати основні виражальні засоби образотворчого мистецтва, специфічні інструменти, матеріали, художні техніки у практичній діяльності.

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «ТЕХНОЛОГІЇ». Виконувати аплікацію з паперу, тканини, природних, синтетичних матеріалів, художній розпис, мозаїку з природних матеріалів, витинанки, ілюструвати творчий задум художньо-графічним зображенням; дотримуватися правил безпечної праці, правильних прийомів користування інструментами; виконувати ліплення з пластиліну, з глини, інших матеріалів; уміти образно формулювати творчий задум; знати назви та призначення деталей у технічних конструкціях; добирати матеріали для моделювання з урахуванням їх властивостей мати уявлення про народні ремесла, виготовляти найпростіші атрибути народних свят: писанки, карнавальні маски, ялинкові прикраси, обереги; конструювати композиції за власним задумом і образною уявою.

Проаналізувавши показники мистецьких компетентностей даних програм виховання та розвитку дітей в ДНЗ та програму 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів України можна сказати, що вони хоча й мають спільну основну мету (забезпечення всебічного розвитку особистості) все ж розроблені окремо для ДНЗ та початкової школи.

Успіх у наступності повністю залежить від обізнаності вихователя з програмою 1 класу, хоча вихователь не повинна дублювати шкільну програму та методи роботи, а надавати процесу навчання невимушеного ігрового характеру.

Художня діяльність дітей в дитячому садку і початковій школі мають спільну мету і завдання - реальне відображення явищ навколишньої дійсності і вираження свого ставлення до неї.

В дитячому навчальному закладі проводяться окремі заняття з малювання, ліплення, аплікації, конструювання згідно сітки занять. В 1 класі школи проводяться уроки з образотворчого мистецтва згідно розкладу, на яких реалізуються завдання з різних видів образотворчої діяльності: малювання, ліплення аплікації конструювання. Крім цього проводяться уроки з трудового навчання, які спрямовані на розширення сенсорного досвіду, розвиток моторики, формування початкових прийомів роботи з інструментами. На уроках з трудового навчання реалізуються завдання конструювання з паперу, природних матеріалів, аплікації, ліплення з різних матеріалів.

Не залишаються без уваги як в ДНЗ так і в школі, навчання дітей техніці малювання, ліплення, аплікації, конструювання.

Приділяється увага використанню модульних та локальних інноваційних технологій з образотворчого мистецтва, таких як технологія розвитку творчої особистості Генріха

Альтшуллера. Хоча, не завжди спостерігається наступність у впровадженні інноваційних педтехнологій в школі.

У дитсадку програмові завдання з різних видів образотворчої діяльності по формуванню певних умінь та навичок ускладнюються в залежності від віку дітей.

Програма початкової школи побудована на основі базових умінь та навичок сформованих в ДНЗ, які поступово ускладнюються.

Підсумовуючи вище сказане, наголошуємо, що забезпечення дієвої наступності через узгодження та взаємозв'язок усіх її компонентів має утворювати цілісний простір для реалізації в освітньому процесі ДНЗ і початкової школи єдиної динамічної, та перспективної системи розвитку, виховання і навчання особистості дитини.

Порівнюючи дошкільні і шкільні програми можна зробити висновок, що дитячий навчальний заклад і школа об'єднані єдиними методологічними позиціями сучасної шкільної та дошкільної педагогіки. Завдання та виховання художньої діяльності дітей в дитячому навчальному закладі та початковій школі має спільну мету і завдання - відображення явищ навколишньої дійсності і вираження свого емоційного ставлення до неї.

На етапі початкового шкільного навчання забезпечення наступності має передбачати врахування того рівня сформованості мистецьких компетенцій, з якими дитина прийшла до школи, опору на нього, що забезпечує органічне, природне продовження розвитку, навчання і виховання, започаткованих у дошкільному віці.

Педагогам слід пам'ятати, що формування саме психологічної, а не спеціальної готовності до систематичного навчання і є той місток, що поєднує дошкільну освіту і початкову школу, є основним змістом наступності дитячого садка та школи.

Бібліографічні посилання

1. Базовий компонент дошкільної освіти
2. Дядищева В.М., Самарець С.В. Навчи мене малювати. Альбом №3- Тернопіль: Мандрівець 2008р
3. Держаний стандарт початкової школи
4. Образотворче мистецтво.1 клас Альбом- посібник-К:СПФ ФО Тернопіль 2007
5. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: Навч. Посібник- К., 1998.
6. Програма середньої загальноосвітньої школи (1-4 кл.) –К: 1991
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довілля» Тернопіль «Мандрівець» 2013
8. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» 2013
9. Базова програма розвитку дитини «Я у світі» К: «Світич» 2010
10. Комплексна освітня програма «Дитина в дошкільні роки» Запоріжжя «ЛІПС» 2011.
11. Лист МО України від 26.06.14 №1/9-341 «Організація роботи в ДНЗ»
12. Закон України від 06.07. 2010 «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально - виховного процесу» № 2442